BAAC Vlaanderen
Programma van maatregelen

Archeologienota

Hoboken, Emiel Vloorsstraat 2
aanpassing
Deel 2: Programma van Maatregelen

BAAC Vlaanderen bvba
Hendekenstraat 49
9968 BASSEVELDE
info@baac.be

Inhoud

1 Administratieve gegevens 1
2 Gemotiveerd advies 2
2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein 2
2.2 Waardering archeologische vindplaatsen 2
2.3 Impactbepaling 3
2.4 Bepalingen van de maatregelen 4
2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek 4
2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek 5

1 Administratieve gegevens

Algemeen	
Naam site	Hoboken, Emiel Vloorsstraat 2
Ligging	Emiel Vloorsstraat 2, deelgemeente Hoboken, gemeente Antwerpen, provincie Antwerpen
Kadaster	Antwerpen, Afdeling 2, Sectie A, Percelen 35H, 14V, 15E4
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2022-0789
Reeds uitgevoerd vooronderzoek	Bureauonderzoek (2022J189)
Bewaarplaats archief	BAAC Vlaanderen

Actoren	
Auteur	Ann-Sophie De Witte
Betrokken actoren	Camille Krug
Betrokken derden	N.v.t.

Plangebied	
Oppervlakte plangebied	13.994 m²
Kartering gewestplan	12.528 m²

2 Gemotiveerd advies

2.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Uit de resultaten van het bureauonderzoek valt helaas weinig af te leiden over de aanwezigheid van relevante antropogene sporen binnen het plangebied. Op de historische kaarten en luchtfoto's is te zien dat het plangebied vele eeuwen in gebruik was als akkerland/weiland. Op basis van de beschikbare historische gegevens (van de 18de tot en met de 21ste eeuw) lijkt het plangebied pas bebouwd te zijn vanaf 2001. In deze periode werd het terrein verhard en in gebruik genomen als parking. Binnen het plangebied zelf bevinden zich met andere woorden geen gekende sporen of structuren waaruit een eenduidige datering afgeleid kan worden. Op de Ferrariskaart (1777) is te zien dat het plangebied grenst aan een erf. De landbouwgronden binnen het plangebied hoorden waarschijnlijk bij deze boerderij.

In de ruime omgeving rond het plangebied is, voor zover bekend, weinig tot geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De oudste meldingen dateren uit de 17de eeuw. Vindplaatsen uit vroegere periodes komen niet voor. Dit zou mogelijk te wijten kunnen zijn aan het feit dat het plangebied eeuwenlang gelegen was binnen een nat gebied. Het plangebied grenst namelijk aan de Hobokense Polders, een restant van het vroegere Poldergebied dat zich langs de oevers van de Schelde uitstrekte. Dit lager gelegen gebied raakte regelmatig overstroomd. De omgeving van het plangebied was hierdoor lange tijd een onaantrekkelijke locatie voor de mens om zich te vestigen. Vanaf de middeleeuwen worden de alluviale gronden steeds meer gecultiveerd en ingenomen door akker -en weilanden.

Volgens de bodemkaart en het Digitaal Hoogtemodel is het plangebied opgehoogd. Wanneer het terrein precies opgehoogd werd is niet helemaal duidelijk, maar vermoedelijk gebeurde deze ingreep in de 21ste eeuw. Enerzijds kan dit te maken hebben met ligging nabij het voormalige poldergebied langs de Schelde dat in de jaren '60 opgehoogd werd.[1] Anderzijds werd het terrein waarschijnlijk opgehoogd en geëgaliseerd voor de aanleg van de parking in 2001.

2.2 Waardering archeologische vindplaatsen

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen. Een afwezigheid van sporen van bewoning op de historische kaarten sluit niet uit dat er zich oudere waarden binnen het plangebied kunnen bevinden. De oudste cartografische bron dateert namelijk pas vanaf het einde van de 18de eeuw.

Voor de oudere perioden (steentijden-metaaltijden-Romeinse periode) is er niets voorhanden wat betreft historische of archeologische bronnen die relevant zijn voor het plangebied. In de ruime omgeving rond het plangebied is bovendien, voor zover bekend, weinig archeologisch onderzoek uitgevoerd. De beperkte CAI-meldingen in de omgeving van het plangebied zijn enkel afkomstig van kaart- en erfgoedstudies. De oudste meldingen dateren pas uit de nieuwe tijd. De archeologische onderzoeksbalans is met andere woorden zeer beperkt in deze regio.

Op basis van de landschappelijke en bodemkundige gegevens kan wel een archeologische verwachting opgesteld worden. Het onderzoeksgebied is gelegen op de overgangszone tussen het doorbraakdal van Hoboken en de subcuesta van het Land van Boom. Het is te situeren in een gradiëntzone, op de overgang van nattere, lager gelegen gronden van de Scheldevallei naar de hoger gelegen drogere gronden van de subcuesta. Enerzijds is het overgangsgebied naar de hoger gelegen gronden een goede

[1] *https://www.hobokensepolder.be/HobokensePolder/HobokensePolder.html* (geraadpleegd op 21/10/2022)

locatie om sporen van bewoning terug te vinden. Daarnaast bevindt het terrein zich ook op korte afstand van de Grote Leiegracht, de Hollebeek en de Schelde, natuurlijke waterlopen die reeds lange tijd aanwezig zijn in het landschap (zie quartairgeologische kaart) en die dus relevant zijn voor de inschatting van het steentijdpotentieel. Dergelijke plaatsen waren zeer aantrekkelijke nederzettingslocaties voor jager-verzamelaars. Deze hypothese kan helaas niet bevestigd worden door de CAI-gegevens. In de buurt werd (nog) geen steentijdonderzoek uitgevoerd. Dit wil echter niet zeggen dat dergelijke archeologische waarden afwezig zijn in het plangebied. Anderzijds grenst het onderzoeksterrein aan de Hobokense Polders, een restant van het vroegere poldergebied dat zich langs de oevers van de Schelde uitstrekte. Dit lager gelegen gebied raakte regelmatig overstroomd en was hierdoor lange tijd een onaantrekkelijke locatie voor de mens om zich te vestigen. Het plangebied lijkt echter net buiten dit gebied te vallen.

Binnen het plangebied kunnen dus sporen uit alle perioden voorkomen alsook artefactenclusters die wijzen op steentijdvindplaatsen. Het onderzoeksterrein bevindt zich op de gradiëntzone tussen de lager gelegen natte poldergebieden en de hoger gelegen ruggen, een gunstige locatie voor het aantreffen van archeologische sporen van de steentijd tot en met de nieuwste tijd.

2.3 Impactbepaling

De archeologische verwachting gaf aan dat binnen het onderzoeksterrein sporen aanwezig kunnen zijn die dateren van de steentijd tot en met de nieuwste tijd. Het potentieel op kenniswinst en dus de noodzaak voor verder archeologisch onderzoek kadert echter steeds binnen de krijtlijnen van de te verwachten schade aan en vernietiging van dit mogelijk erfgoed tijdens de geplande bodemingrepen. Wanneer deze worden geplaatst tegenover de archeologische verwachting kan het potentieel op kennisvermeerdering bepaald worden:

- **Parkeergebouw**: Het nieuwe parkeergebouw heeft een oppervlakte van 6.753 m². Voor de bouw ervan zal de bestaande verharding enkel uitgezaagd worden ter hoogte van de kolommen (ca. 1 m² per kolom). Op een diepte van 1,30 m onder het maaiveld worden betonnen poeren op palen voorzien. Langs de buitenkant worden de funderingspalen elke 10 m geplaatst en centraal om de 7,76 m. De vloer binnen het gebouw zal opgehoogd worden in functie van nivellering van het terrein. Aangezien de bestaande verharding niet uitgebroken wordt, blijft het terreinprofiel ongewijzigd. Het palenplan werd op de betrokken percelen geplot. Hieruit blijkt dat de impact van de funderingsgaten op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed zeer beperkt is. Het mogelijk aanwezige sporenbestand zal slechts weinig verstoord worden door deze geplande ingreep.

    ⇨ Bodemingreep te beperkt in oppervlakte/fragmentair

    ⇨ Geen impact op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed

- **Groenzone met wadi's**: Ten zuiden van het parkeerterrein wordt een groenzone aangelegd van 3.373 m². Voor de aanleg van de groenzone zal de huidige verharding en de onderfundering eerst opgebroken worden. Binnen deze groenzone worden twee wadi's uitgegraven met een oppervlakte van respectievelijk 293 m² en 400 m². De wadi's worden uitgegraven tot een maximale diepte van 60 cm onder het maaiveld. In kader van het sloopopvolgingsplan werden twee boringen uitgevoerd waaruit bleek dat de uit te breken verharding bovenaan bestaat uit een betonverharding van 20 cm dik en onderfundering met mengpuin van 40 cm dik. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de bodem zeker tot op een minimale diepte van 60 cm verstoord is. Bij de werken die gepaard gaan met het aanleggen van de groenzone en de wadi's, zou dus enkel de buffer van 20 cm die meegerekend wordt bij de nieuwe verstoringen dieper gaan dan de reeds verstoorde bodem. De kleine, niet-

aaneengesloten oppervlaktes van de wadi's zorgen er echter voor dat verder onderzoek in deze zones niet zou zorgen voor kennisvermeerdering.

⇨ Bodemingreep beperkt tot reeds verstoorde zone

⇨ Geen impact op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed

- **Bufferblokken**: Ten noorden en ten oosten van het parkeergebouw worden bufferblokken aangelegd. De bufferblokken beslaan een totale oppervlakte van 2.352 m². De uitgraving in functie van het plaatsen van deze bufferblokken bedraagt maximaal 68 cm onder het huidige maaiveld. Het aanleggen van de bufferblokken gebeurt grotendeels binnen het gabarit van de uit te breken verharding (reeds zeker tot op 60 cm verstoord). Hoewel de kans zeer beperkt is, kan de geplande ingreep in principe een impact hebben op het eventueel aanwezig archeologisch erfgoed waardoor dit beschadigd of vernield kan worden. Bij verder onderzoek van deze, mogelijk onverstoorde, zone is het potentieel op kennisvermeerdering echter quasi nihil. De te onderzoeken zone is namelijk te beperkt in oppervlakte, te smal en te ondiep om grondig onderzocht te worden. Bovendien zijn er geen mogelijkheden tot uitbreiding. Extensieve rurale vindplaatsen of nederzettingen worden in regel niet volledig gevat binnen de te onderzoeken zone. De onderzoeksresultaten zullen naar verwachting onvolledig zijn. Voor het opsporen van steentijdsites blijft de verstoring te beperkt. De complexwaarde van de mogelijk (gedeeltelijk) aanwezige sites binnen het onderzoeksterrein ligt naar verwachting laag. Naar verwachting zal verder archeologisch onderzoek binnen het kader van deze geplande ingreep dus niet leiden tot nuttige kenniswinst.

  ⇨ Bodemingreep te beperkt in oppervlakte/diepte

  ⇨ Geen nuttige en/of relevante kenniswinst

Conclusie: Aangezien de geplande bodemingrepen een eerder beperkte impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed (ter hoogte van het parkeergebouw en de groenzone) en anderzijds niet zullen leiden tot nuttige kenniswinst (aanleg bufferblokken) is verder archeologisch onderzoek niet verantwoord te noemen. Er wordt bijgevolg geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.

2.4 Bepalingen van de maatregelen

2.4.1 Kennispotentieel verder (voor)onderzoek

Naast het inschatten van de archeologische verwachting, is het belangrijk om het potentieel op kennisvermeerdering van naderbij te bekijken. Dit wil zeggen dat geanalyseerd wordt in welke mate het uit te voeren onderzoek kan bijdragen tot concrete kenniswinst.

Indien binnen het plangebied archeologische sporen of structuren aan het licht komen die dateren uit de steentijd, metaaltijden, Romeinse periode en/of de middeleeuwen, kan dit een grote kennisvermeerdering betekenen. In de omgeving van het onderzoeksterrein is momenteel namelijk geen sprake van dergelijke sporen waardoor de aanwezigheid hiervan als uitzonderlijk en zeldzaam gewaardeerd kan worden. Hierdoor is het potentieel op kennisvermeerdering voor deze perioden zeer groot. Voor de nieuwe en nieuwste tijd daarentegen zullen de bekomen resultaten eerder een aanvulling betekenen op de reeds vergaarde kennis van soortgelijke vondsten uit deze periodes.

De archeologische onderzoeksbalans in deze regio is voorlopig zeer beperkt. Er zijn weinig vondsten gekend uit de CAI en tevens is er enorm weinig archeologisch (voor)onderzoek in de vorm van archeologische boringen, proefsleuven en opgravingen gebeurd. Verder onderzoek zou kunnen

bijdragen tot de verdere ontwikkeling van de archeologische en historische kennis over deze regio, meer bepaald over de inrichting van de oudste fasen van het landschap net buiten de nattere poldergebieden langs de Schelde.

2.4.2 Volledigheid van het (voor)onderzoek

Aangezien de geplande bodemingrepen geen of een eerder beperkte impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed, en verder archeologisch onderzoek bijgevolg niet zal leiden tot nuttige kenniswinst, is verder archeologisch onderzoek niet verantwoord te noemen. Er wordt bijgevolg geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Op basis van het uitgevoerde archeologisch vooronderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon echter wel voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek[2] is verder vooronderzoek binnen het plangebied niet aangewezen.

[2] AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020 fig.3